

דִּישְׂרָאֵל, אֵלֶּא יוֹמָא חֲדָא לְחוּד, דְּהוּא יוֹמוֹ שֶׁל
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהוּא אֵלֶּף שָׁנִים. חֲדָא הוּא
דְּכְתִיב, (איכה א') נִתְּנֵנִי שׁוֹמֵמָה כָּל הַיּוֹם דְּוָה. יוֹמָא
חַד לְחוּד, וְלֹא יִתִּיר.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אִי יִתִּיר יִשְׁתַּעֲבְדוֹן, לֹא עַל פּוּם
גְּזֵרַת מַלְכָּא הוּא, אֵלֶּא עַל דְּלֹא בְּעֵיִן
לְמִיתְדָּר לְקַבְּלֶיהָ, וּכְתִיב (דברים ל') וְהָיָה כִּי יבֹאוּ
עֲלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגו', וּכְתִיב, (דברים ל') אִם
יְהִיָּה נִדְחָךְ בְּקִצֵּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ וְגו'.

וַיֹּאמֶר אֵל עֲמוֹ הִנֵּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. (שמות א') אָמַר
רַבִּי שְׁמַעוֹן תָּא חַיִּי, דְּהָא עַל כָּל פְּנִים
מְלֹאכָא שְׁלִטוֹנָא דְּמִמְנָא עַל מְצָרָאֵי חוּה, וְחַכֵּי
הוּא, דְּרוּבָא דְּפְרֻשָׁתָא לָא אֲתִמַּר, אֵלֶּא מְלָךְ
מְצָרִים סְתָם, וְהֵינּוּ מְמַנָּא רַבְרָבָא עַל מְצָרָאֵי.

לשון הקודש

רוֹצִים לְחוּד אֵלִיּוֹ, וּכְתוּב (דברים ל') וְהָיָה כִּי
יבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגו',
וּכְתוּב אִם יְהִיָּה נִדְחָךְ בְּקִצֵּה הַשָּׁמַיִם
מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ וְגו'.

וַיֹּאמֶר אֵל עֲמוֹ הִנֵּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.
אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בֵּא רְאָה, שְׁהָרִי עַל כָּל
פְּנִים הַמְּלָאךָ הַשְּׁלִיט הַמְּמַנָּה עַל
הַמְצָרִים הֵנָּה, וְכֵן הוּא, שְׁבֵרֵב הַפְּרֻשָּׁה

אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁל הָאֲמוֹת. שֶׁאָמַר רַבִּי חֵיִיא,
אֵין שְׁלִטוֹן לְאֲמוֹת עַל יִשְׂרָאֵל אֵלֶּא יוֹם
אֶחָד בְּלַבַּד, שֶׁהוּא יוֹמוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא, וְהוּא אֵלֶּף שָׁנִים. זֶהוּ שְׁפָתוֹב נִתְּנֵנִי
שְׁמֵמָה כָּל הַיּוֹם דְּוָה. יוֹם אֶחָד בְּלַבַּד,
וְלֹא יוֹתֵר.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אִם יִשְׁתַּעֲבְדוּ יוֹתֵר, לֹא
עַל פִּי גְזֵרַת הַמְּלָךְ הוּא, אֵלֶּא עַל שְׁלֵא

פְּרֻעָה מְלֶךְ מִצְרַיִם, פְּרֻעָה מִמֶּשֶׁשׁ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, לְפִיכָךְ כְּתִיב וַיֹּאמֶר, כְּלוּמַר
 אֲכָנִים בְּלִבְהוֹן מִלְתָּא דָא, כְּמַה דְּאֵת אָמַר,
 (שמואל ב', ט"ז) כִּי יִי' אָמַר לוֹ קָלִל אֵת דְּוֹד. מִחֲשַׁבְתָּ
 הֲלִיב בְּלִבְדָּ. וְכֵן (אסתר ו') וַיֹּאמֶר הָמֵן בְּלִבּוֹ, וְכֵן (בראשית
 י"ז) וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ הֲלִיבֵן מֵאָה שָׁנָה. אוֹף הָכָא נָמוּ,
 אֲכָנִים מִחֲשַׁבְתָּא בְּלִבְהוֹן, דְּאָמְרוּ רַב וְעֲצוּם מִמְּנוּ.
 מָאִי מִמְּנוּ. רְעוּזוּ לֹזְמַר מִמְּנָא דִּילְהוֹן, אֵינּוֹן אָמְרוּ
 בְּלִבֵּיהוֹ, דְּחִילָא וְתוֹקְפָא דִּילְהוֹן, רַבְרָבָא וְתַקִּיפָא
 מִמְּנוּ, מְשׁוֹלְטָנָא דִּילְהוֹן.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, כָּל אוֹמֵין דְּעָלְמָא, (בַּר יִשְׂרָאֵל)
 מְשַׁכִּין תוֹקְפָא מְשַׁרְיָהוֹן, וַיִּשְׂרָאֵל נִגְדִין
 חִילִיָּהוֹן מְקוֹדֶשָׁא בְּרוּךְ הוּא, וְאֵינּוֹן אֲתִקְרוּן עַמָּא
 דִּינִי, וְלֹא עַמָּא דְּשׁוֹלְטָנִיא. ר' יְהוּדָה אָמַר, הָכָא

לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ

הַכְּנִים מִחֲשַׁבְתָּא בְּלִבָּם שְׂאָמְרוּ רַב וְעֲצוּם
 מִמְּנוּ. מַה זֶה מִמְּנוּ? רְעוּזָה לֹזְמַר מִמְּנָה
 שְׁלָהֶם. הֵם אָמְרוּ בְּלִבָּם שְׁחִיל וְתַקִּיפָא
 שְׁלָהֶם גְּדוּל וְתַקִּיפָא מִמְּנוּ, מִהַשְׁלָטוֹן
 שְׁלָהֶם.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, כָּל אַמּוֹת הָעוֹלָם וְחַיִּין
 מִיִּשְׂרָאֵל מוֹשְׁכִים כְּתָם מְשַׁרְיָהֶם, וַיִּשְׂרָאֵל
 מוֹשְׁכִים כְּתָם מִהַקְּדוּשָׁא בְּרוּךְ הוּא, וְהֵם
 נִקְרְאִים עִם ה', וְלֹא עִם שְׁלֵי הַשְׁלָטָנִים.

לֹא נֹאמַר אֵלָא מְלֶךְ מִצְרַיִם סִתָּם, וְהֵינּוּ
 הַמְּמַנְהַ הַגְּדוּל עַל מִצְרַיִם. פְּרֻעָה מְלֶךְ
 מִצְרַיִם, פְּרֻעָה מִמֶּשֶׁשׁ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, לְפִיכָךְ כְּתוּב וַיֹּאמֶר,
 כְּלוּמַר הַכְּנִים בְּלִבָּם דְּבַר זֶה, כְּמוֹ
 שְׁנֵיאָמַר (שמואל א'—ב טז) כִּי ה' אָמַר לוֹ קָלִל אֵת
 דְּוֹד. מִחֲשַׁבְתָּא הֲלִיב בְּלִבְדָּ. וְכֵן (אסתר ו')
 וַיֹּאמֶר הָמֵן בְּלִבּוֹ, וְכֵן (בראשית יז) וַיֹּאמֶר
 בְּלִבּוֹ הֲלִיבֵן מֵאָה שָׁנָה. אֵף כְּאֵן גַּם,

אֶתְקָרוֹן עַמּוֹ, וְדַבַּתִּיב וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ, וְהָתָם כְּתִיב,
 (שמות ג') רָאָה רְאִיתִי אֶת עֲנִי עַמּוֹ, עַמּוֹ מִמָּשׁ
 יִשְׂרָאֵל אֶקְרוֹן עִם יִי, וְשָׂאֵר אוֹמִין אֶקְרוֹן, עַמּוֹ
 דְּשׁוֹלְטָנָא דִּילְהוֹן דְּכַתִּיב, (מיכה ד') כִּי כָּל הָעַמִּים
 יִלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם אֱלֹהֵיו וַאֲנַחְנוּ נִלְךְ בְּשֵׁם יִי
 אֱלֹהֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, הֵאֵי פְּסוּקָא, הָוָה לִיָּה לְמִימַר
 (הגדה עם ישראל או) בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעֲצוּם מִכֹּנֵנו,
 (אלא) מַהוּ עִם בְּנֵי. אֶלָּא עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמָּשׁ,
 מֵהָהוּא יִשְׂרָאֵל דְּלְעִילָא, דְּחֻשְׁבּוֹ דְּעִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 הוּוּ, וְלֹא עִם יִי, וְכַתִּיב (שמות א') וַיִּקְרְצוּ מִפְּנֵי בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל, וְלֹא כְּתִיב מִפְּנֵי (דף י"ז ע"ב) עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
 אֶלָּא מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמָּשׁ.

לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ

רַבִּי יְהוֹנָדָה אָמַר, כָּאֵן נִקְרְאוּ עַמּוֹ,
 שְׁכַתּוּב וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ, וְשָׁם כְּתוּב (שמות
 א) רָאָה רְאִיתִי אֶת עֲנִי עַמּוֹ, עַמּוֹ מִמָּשׁ.
 יִשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ עִם ה', וְשָׂאֵר הָאֲמוֹת
 נִקְרְאוּ עַמּוֹ שֶׁל הַשְּׁלִיט שְׁלָהֶם, שְׁכַתּוּב
 (מיכה ד') כִּי כָּל הָעַמִּים יִלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם
 אֱלֹהֵיו וַאֲנַחְנוּ נִלְךְ בְּשֵׁם ה' אֱלֹהֵינוּ
 לְעוֹלָם וָעֶד.
 אָמַר רַבִּי אַבָּא, פְּסוּק זֶה הָיָה לוֹ לִזְמַר,
 (הגדה עם ישראל, או) בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעֲצוּם
 מִכֹּנֵנו. וְאַלּוּ מַהוּ עִם בְּנֵי? אֶלָּא עִם בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל מִמָּשׁ, מֵאוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל שְׁלַמְעֵלָה,
 שְׁחָשְׁבוּ שְׁעִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הוּוּ, וְלֹא עִם
 ה', וְכַתּוּב וַיִּקְרְצוּ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא
 כְּתוּב מִפְּנֵי עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא מִפְּנֵי
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמָּשׁ.

רַבִּי יוֹחָנָן הָיָה קָאִים קָמִיָּה דְר' יִצְחָק, אָמַר, מָה
 תָּמָא בְּלָק לְמִימַר (במדבר כ"ב) הִנֵּה עִם יִצָּא
 מִמִּצְרַיִם, וְלֹא אָמַר הִנֵּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. (אֵלֶּא) אָמַר
 לִיָּה ר' יִצְחָק, בְּלָק מְבַשֵּׁף גְּדוּל הָהָה, וְכֵן דְּרַךְ
 הַמְּבַשְּׁפִים לְקַחַת הַדְּבָר שְׂאִין בּוּ חֲשָׁדָא, וְכֵן אִין
 מִזְבִּירִין לְעוֹלָם שֵׁם אָבִיו שֶׁל אָדָם, אֵלֶּא שֵׁם אָמוֹ,
 דְּבָר שְׂאִין בּוּ חֲשָׁדָא.

דְּכֵן דְּרַךְ הַשְּׂדִים, דְּמַעֲיִינִים בְּתַהוּא מְלָה דְקִאָמְרִי
 לְהוּ, אִי אִיהוּ כְּדִיבָא, מוֹדִיעִין לִיָּה מְלִין
 כְּדִיבִין, וְאִי הוּא קְשׁוּט, כָּל מַה דְאִמְרִין לְזַמְנָא
 זְעִירָא קוֹשְׁטָא הוּא, כָּל שְׂכֵן לְמַעְבַּד עֲבִידְתָּא. רַבִּי
 אָחָא אָמַר, בְּלָק אֹרְחָא דְקַלְנָא נְקֻט, הִנֵּה עִם יִצָּא
 מִמִּצְרַיִם, כְּלוּמַר, דְּלִית אָנָּן יְדַעִין מִפְּאֵן אִינוּן.

לשון הקודש

שְׂכֵן דְּרַךְ הַשְּׂדִים, שְׂמַעֲיָנִים כְּאוֹתוֹ דְּבָר
 שְׂאוּמְרִים לְהֵם, אִם הוּא כּוּזָב – מוֹדִיעִים
 לוֹ דְּבָרִים כּוּזָבִים, וְאִם הוּא אֶמֶת – כָּל
 מַה שְׂאוּמְרִים לְזַמֵּן קְצָר אֶמֶת הוּא, כָּל
 שְׂכֵן לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה. רַבִּי אָחָא אָמַר, בְּלָק
 לְקַחַת דְּרַךְ שֶׁל קְלוּן, הִנֵּה עִם יִצָּא
 מִמִּצְרַיִם, כְּלוּמַר שְׂאִין אָנָּן יוֹדְעִים מִמִּי
 הֵם.

רַבִּי יוֹחָנָן הָיָה עוֹמֵד לְפָנַי רַבִּי יִצְחָק.
 אָמַר, מָה רָאָה בְּלָק לֹמַר (במדבר כב) הִנֵּה
 עִם יִצָּא מִמִּצְרַיִם, וְלֹא אָמַר הִנֵּה עִם בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל? (אֵלֶּא) אָמַר לוֹ רַבִּי יִצְחָק, בְּלָק
 מְבַשֵּׁף גְּדוּל הָהָה, וְכֵן דְּרַךְ הַמְּבַשְּׁפִים
 לְקַחַת דְּבָר שְׂאִין בּוּ חֲשָׁד, וְכֵן אִין
 מִזְבִּירִים לְעוֹלָם שֵׁם אָבִיו שֶׁל אָדָם, אֵלֶּא
 שֵׁם אָמוֹ, דְּבָר שְׂאִין בּוּ חֲשָׁד.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִפְּנֵי מָה עָמָא דְרַבְרַבִּין נְטִירִין,
וְעָמָא דְקוֹדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לָא נְטִירִין. אָמַר
רַבִּי יִצְחָק, לָא דָּמִי מִסְכְּנָא לַעֲתִירָא. מִסְכְּנָא בְּעֵי
לְנִטְרָא דִּילִיָּה, עֲתִירָא לָא נְטִיר דִּילִיָּה, וְכָל שְׁכֵן
דִּישְׂרָאֵל, אֵינוֹן מִמְלָכָא דְרַחִים קְשׁוּט וְדִינָא. וְדִינָא
קַדְמָאָה עָבִיד בְּגוֹבְרִין דְּבִיתִיָּה, דְּבָעֵי דְאֵינוֹן לְהוֹנוּ
נְטִירִין מִחֻטָּאָה יִתִּיר מִכְּלָהוּ הָדָא הוּא דְכֻתִּיב, (עמוס
א) רַק אֶתְכֶם יִדְעָתִי מִכָּל מִשְׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה וְגו'.

רַבִּי יוֹסִי נָפֵק לְאֹרְחָא, וַהֲוָה רַבִּי אַחָא בַר יַעֲקֹב
אֲזִיל עִמֵּיהּ, עַד דַּהּוּוּ אֲזִילִי, שְׁתִּיק רַבִּי יוֹסִי,
וַהֲרַהַר בְּמַלְי דְּעֵלְמָא. וְרַבִּי אַחָא הֲרַהַר בְּמַלְי
דְּאֹרְיִיתָא. (עַד דַּהּוּוּ אֲזִילִי) חָמָא רַבִּי יוֹסִי חַד חוּיָא,
דַּהּוּוּ רַהִיט אַבְתְּרִיָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי אַחָא,
חַזִּית תַּאי חוּיָא דְרַהִיט אַבְתְּרָאִי. אָמַר לִיָּה רַבִּי
אַחָא, אָנָּא לָא חִמֵּינָא לִיָּה. רַהִט רַבִּי יוֹסִי וַחֲוִיָּא

לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ

מִכְּלָם. וְהוּוּ שְׁכֵתוּב (עמוס א) רַק אֶתְכֶם
יִדְעָתִי מִכָּל מִשְׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה וְגו'.

רַבִּי יוֹסִי יִצָּא לְדַרְדַּךְ, וַהֲוָה רַבִּי אַחָא בַר
יַעֲקֹב הוֹלֵךְ עִמּוֹ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, שְׁתַּק
רַבִּי יוֹסִי וַהֲרַהַר בְּדַבְרֵי הָעוֹלָם, וְרַבִּי
אַחָא הֲרַהַר בְּדַבְרֵי תוֹרָה. (עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים)
רָאָה רַבִּי יוֹסִי נֶחֱשׂ אַחַד שֶׁהָיָה רִץ
אַחֲרָיו. אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי אַחָא, רָאִיתִי

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִפְּנֵי מָה הָעָם שָׁל
הַגְּדוֹלִים שְׁמוֹרִים, וְעַמּוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא אֵינָם שְׁמוֹרִים? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵין
דוּמָה עָנִי לְעִשִׂיר. הָעָנִי צְרִיךְ לְשׁוּמַר אֶת
שָׁלוֹ, הָעִשִׂיר לָא שׁוּמַר אֶת שָׁלוֹ. וְכָל
שְׁכֵן שׁוֹיִשְׂרָאֵל הֵם מִמְלַךְ שְׁאוּהֵב אֶמֶת
וְדִין, וְדִין רַאשׁוֹן עוֹשֶׂה בְּאֲנָשֵׁי בֵיתוֹ,
שְׂרוּעָה שֶׁהֵם יְהִיוּ שְׁמוֹרִים מִחֻטָּא יוֹתֵר

אֲבִתְרוּי. נָפַל רַבִּי יוֹסִי, וְדָמָא שְׁתַּת וְנָתַת מִחוּטְמוּי,
שָׁמַע דְּחִזּוּ אֲמַרִין, רַק אֶתְכֶם יַדְעֵתִי מְכַל מוֹשְׁפָחוֹת
הָאֲדָמָה וְגוֹ', אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וּמָה עַל שְׁעֵתָא חָדָא
כֵּךְ, מָאן דְּמִתְיַאֲשׁ מִנָּה עַל אַחַת פְּמָה וְכַמָּה.

פָּתַח וְאָמַר, (דברים ב') כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּרַכְךָ בְּכָל
מַעֲשֵׂה יָדְךָ יִדַע לְכַתֹּךְ וְגוֹ' הַמּוֹלִיכְךָ וְגוֹ',
נָחַשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב וְגוֹ', נָחַשׁ שָׂרָף לָמָּה חָבָא. אֵלֶּא,
לְקַחַת עוֹנֵשָׁן מִיִּשְׂרָאֵל, כָּל זְמַן שְׁמֵת פְּרָשִׁין מִן עֵץ
הַחַיִּים. דְּכַתִּיב, (דברים ל') כִּי הוּא תִיָּד וְאוֹרְךָ יָמִיד.

תָּא חֲזִי, אָמַר רַבִּי תִיָּא, כְּתִיב (משלי י"ג) חוֹשֶׁךְ שָׁבְטוּ
שׁוֹנֵא בְּנוֹ וְגוֹ'. וְכַתִּיב (מלאכי א') אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם
אָמַר ה'. וְכַתִּיב, (מלאכי א') וְאֵת עֲשׂוֹ שְׁנֵאתִי. מַהוּ
שְׁנֵאתִי, דְּכַתִּיב חוֹשֶׁךְ שָׁבְטוּ שׁוֹנֵא בְּנוֹ. כְּלוּמַר
שְׁנֵאתִי אוֹתוֹ, וְעַל כֵּן חֲשַׁכְתִּי שִׁבְט מִהֶם, כָּל שְׁכֵן

לשון הקודש

בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדְךָ יִדַע לְכַתֹּךְ וְגוֹ' הַמּוֹלִיכְךָ
וְגוֹ', נָחַשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב וְגוֹ'. נָחַשׁ שָׂרָף
לָמָּה כָּאֵן? אֵלֶּא לְקַחַת עוֹנֵשָׁם מִיִּשְׂרָאֵל
כָּל זְמַן שְׁפּוֹרְשִׁים מֵעֵץ הַחַיִּים, שְׁכַתוּב
כִּי הוּא תִיָּד וְאוֹרְךָ יָמִיד.

כֵּא רָאָה, אָמַר רַבִּי תִיָּא, כְּתוּב (משלי יג)
חוֹשֶׁךְ שָׁבְטוּ שׁוֹנֵא בְּנוֹ וְגוֹ', וְכַתוּב (מלאכי
א) אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם אָמַר ה', וְכַתוּב וְאֵת
עֲשׂוֹ שְׁנֵאתִי. מַה זֶה שְׁנֵאתִי? שְׁכַתוּב

אֵת הַנְּחָשׁ הַזֶּה שָׂרָץ אַחֲרָי? אָמַר לוֹ רַבִּי
אֲחָא, אֲנִי לֹא רָאִיתִי אוֹתוֹ. רִין רַבִּי יוֹסִי,
וְהַנְּחָשׁ אַחֲרָיו. נָפַל רַבִּי יוֹסִי וְדָם שְׁתַּת
וַיִּרַד מִחוּטְמוּ. שָׁמַע שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים, רַק
אֶתְכֶם יַדְעֵתִי מְכַל מוֹשְׁפָחוֹת הָאֲדָמָה
וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וּמָה עַל שְׁעֵה אַחַת
כֵּךְ – מִי שְׁמִתְיַאֲשׁ מִמֶּנָּה עַל אַחַת פְּמָה
וְכַמָּה.

פָּתַח וְאָמַר, (דברים ב) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּרַכְךָ

וְכָל שָׁפָן תִּלְמִידֵי חֲכָמִים, וְדָלָא בָּעֵי קִדְשָׁא בְּרִיד
 הוּא דִּיתְפָּרְשׁוֹן מֵעֵץ הַחַיִּים אֲפִילוּ רִגְעָא חָדָא.

וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ. יָהֵב לְהוֹן עֵיטָא, לְמַעַבְדַּ עֲמַהוֹן
 בִּישָׂא. אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, יַדְעִין הוּוּ מְצָרָאֵי

בְּאַצְטִיגְנִינֹת דְּלַהוֹן, שְׁסוּפֹן לְמַלְקֵי בְּגוֹן יִשְׂרָאֵל,
 וְלִכְדֵּי אֲקָדִים שׁוֹלְטָנָא דְּלַהוֹן, לְמַעַבְדַּ עֲמַהוֹן בִּישָׂא.

רַבִּי יִצְחָק פָּגַע בְּהַהוּא טוּרָא, וְחָמָא חַד בַּר נָשׁ
 דְּהָהוּא נָאִים תְּחֹת חַד אֵילָן. יְתִיב תַּפְּן,

אַדְהָוָה יְתִיב, חָמָא אֲרַעָא דְּמַתְחַלְחָלָא, וְאַתְפַּר
 הַהוּא אֵילָנָא, וְנַפְל, וְחָמָא בְּקִיעִין גּוּפִין בְּאַרְעָא,
 וְאַרְעָא סְלִקָא וְנַחְתָּא.

אַתְעַר הַהוּא גַבְרָא, צְוֹחַ לְקַבְלִיהַ דְּרַבִּי יִצְחָק,
 וְאָמַר לִיהַ יוּדָאֵי יוּדָאֵי, בְּכִי וְנָהִים,

דְּהַאֲדִינָא מְקִימִין בְּרַקִּיעָא חַד רַבְרָבָא מְמַנָּא

לשון הקודש

הַשְּׁלִיט שְׁלָהֶם לַעֲשׂוֹת עִמָּם רַע.
 רַבִּי יִצְחָק פָּגַע בְּאוֹתוֹ הַר, וְרָאָה אִישׁ
 אֶחָד יֹשֵׁן תַּחַת הָאֵילָן. יָשָׁב שָׁם. עַד
 שִׁנְשָׁב, רָאָה שְׁהָאֲרִץ מַתְחַלְחָלָת, וְנִשְׁבַּר
 אוֹתוֹ אֵילָן וְנַפְל, וְרָאָה בְּקִיעִים וְגַמּוֹת
 בְּאַרְצָא, וְהָאֲרִץ עוֹלָה וְיוֹרְדָת.

הַתְּעוּרָר אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְצוּחַ בְּגִיד רַבִּי
 יִצְחָק וְאָמַר לוֹ: יְהוּדֵי יְהוּדֵי, תִּבְכְּהוּ
 וְתַנְהֶם, שְׁעַכְשׁוּ מֵעַמִּידִים בְּרַקִּיעַ גְּדוֹל

חוּשְׁדֵי שְׁבִטוֹ שׁוּנָא בְּנוּ, כְּלוּמַר שְׁנֵאֲתֵי
 אוֹתוֹ, וְעַל בֶּן חֲשִׁבְתֵי שְׁבִט מַהֶם. כָּל
 שָׁפָן וְכָל שָׁפָן תִּלְמִידֵי חֲכָמִים שְׁהַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא לֹא רוּצָה שְׁיִפְרְשׁוּ מֵעֵץ הַחַיִּים
 אֲפִילוּ רִגְעָא אֶחָד.

וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ, נָתַן לָהֶם עֲצָה לַעֲשׂוֹת
 עִמָּהֶם רַע. אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, יוֹדְעִים הָיוּ
 הַמְּצָרִים בְּאַצְטִיגְנִינֹת שְׁלָהֶם שְׁסוּפֶם
 לְלָקוֹת בְּגַלְל יִשְׂרָאֵל, וְלִכְבֵּן הַקְּדִים

שְׁלֹטְנָא עֲלָאָה, וְהוּא זְמִין לְמַעְבַּד עֲמֻכּוֹן בִּישׁ
סְגִי, וְהֵאֵי רַגְשָׁא דְאַרְעָא בְּגִינִיכּוֹן תְּוּה. דְּכָל
זְמַנָּא דְרַגְשָׁא אַרְעָא, כִּד קָם מְמַנָּא, דִּיעֲבִיד
עֲמֻכּוֹן בִּישָׂא.

תְּוּוּה רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, וְדָאֵי כְּתִיב, (משלי ל')
תַּחַת שְׁלֹשׁ רָגְזָה אֶרֶץ, וְכְתִיב תַּחַת
עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ. מְמַנָּא דִּהְוָה (מְמַנָּא) תַּחֲזוֹת שְׁלֹטְנָא
אַחְרָא, וּמְלִיךְ, וְיַתְּבִין לִיה שְׁלֹטְנָא, וְכָל שְׁכִין
כִּד שְׁלִיט בְּיִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי חֲמָא בַר גּוֹרִיא, כִּד אָנָּה לְיִשְׂרָאֵל תַּחֲזוֹת
שְׁלֹטְנֵיכּוֹתָא דְאֻמִּין, יְתִיב וְגַעֵי וּבְכִי, הָדָא
הוּא דְכְּתִיב, (ירמיה י"ג) בְּמִסְתָּרִים תִּכְבֶּה נַפְשִׁי. אָמַר
רַבִּי יוֹסִי, בְּמִסְתָּרִים דְּזוֹקָא.

רַבִּי יְהוּדָה עָאֵל לְגַבִּיהַ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, אֲשַׁכְּחִיהַ

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

שְׁלֹטוֹן אַחַר וּמְלִיךְ, וְנִתְּנָו לּוֹ שְׁלֹטוֹן, וְכָל
שְׁכִין כְּשִׁשׁוֹלֵט בְּיִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי חֲמָא בַר גּוֹרִיא, כְּשֶׁהֵנִיחַ אֶת
יִשְׂרָאֵל תַּחַת שְׁלֹטוֹן הָאֻמוֹת, יָשָׁב וְגַעֵה
וּבְכָה. זֶהוּ שְׁכִתּוּב (ירמיה יג) בְּמִסְתָּרִים
תִּכְבֶּה נַפְשִׁי. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּמִסְתָּרִים
דְּזוֹקָא.

רַבִּי יְהוּדָה נִכְנַס אֵל רַבִּי אֶלְעָזָר וּמִצָּאוּ

מְמַנָּה אַחַד שְׁלִיט עֲלִיזוֹן, וְהוּא עֲתִיד
לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם הַרְבֵּה רַע, וְרַעֲיִדְתָּ
הָאֲדָמָה הַזֹּאת הֵיטָהּ בְּגַלְלָכֶם. שְׁכָל פְּעַם
שְׂרוּעַדְתָּ הָאֶרֶץ, כְּשֶׁקָם מְמַנָּה שִׁנְעֵשָׂה
עִמָּכֶם רַע.

תְּמַנָּה רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, וְדָאֵי כְּתוּב (משלי)
(ג) תַּחַת שְׁלוֹשׁ רָגְזָה אֶרֶץ, וְכְתוּב תַּחַת
עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ. מְמַנָּה שְׁהִיָּה (מְמַנָּה) תַּחַת

דְּהוּה יְתִיב, וַיְדִיחַ בְּפִימִיהּ, וַהֲוֵה עָצִיב. אָמַר לִיהּ,
 בְּמֵאִי (דף י"ח ע"א) קָא עָסִיק מַר. אָמַר לִיהּ דְּכְתִיב, (משלי
 ט"ז) בְּאֹזַר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים. אִי טַרְנָא עָצִיב, וְכָל שְׁכֵן
 דְּנָעִי וּבְכִי, שְׁמֵשׁוּי מָאִי עֲבָדִי, הָדָא הוּא דְּכְתִיב,
 (ישעיה ל"ג) הֵן אֲרָאֲלֶם צָעֲקוּ חֲצָה. מָאִי חֲצָה. מְרִיחֹן
 בְּגוּ, וְאִינוּן לְבַר. מְרִיחֹן בְּכַתְּי גִּנְאִי, וְאִינוּן בְּכַתְּי
 בְּרָאִי. כְּתִי גִּנְאִי מָאִי אִינוּן. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אִינוּן
 מֵעֲשָׂרָה כְּתָרֵי מַלְכָּא.

מַלְאֲכֵי שְׁלוֹם מַר יִבְכְּיוּן, וְכִי יֵשׁ מַלְאֲכִים שְׂאִינָם
 שְׁלֵם שְׁלוֹם. אָמַר לִיהּ אִין. תָּא חֲזִי, אִית
 מְאָרִי דְּדִינָא קְשִׁיא, וְאִית מְאָרִי דְּדִינָא דְּלֹא קְשִׁיא,
 וְאִית מְאָרִי דִינָא (רַבִּינָא) וְרַחֲמֵנוּתָא. וְאִית מְאָרִי
 דְּרַחֲמֵנוּתָא דְּלִית בְּהוּ דִינָא כְּלָל. וְאִלִּין אֲתַקְרוּן
 מַלְאֲכֵי שְׁלוֹם. וְעַל אִינוּן דְּלִתְתָּא, כְּתִיב, (ישעיה נ')
 אֲלִבְיַשׁ שָׁמַיִם קִדְרוֹת וְשִׁק אֲשִׁים כְּסוּתָם. וְכְתִיב

לשון הקודש

הַפְּנִימִיִּים? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אוֹתָם
 מֵעֲשָׂרָה כְּתָרֵי הַסֵּלֶךְ.
 מַלְאֲכֵי שְׁלוֹם מַר יִבְכְּיוּן, וְכִי יֵשׁ
 מַלְאֲכִים שְׂאִינָם שְׁלֵם שְׁלוֹם? אָמַר לוֹ, בֶּן.
 בֵּא רְאֵה, יֵשׁ בְּעַלֵּי דִין קְשָׁה, וְיֵשׁ בְּעַלֵּי
 דִין לֹא קְשָׁה, וְיֵשׁ בְּעַלֵּי דִין (רַפְּחָ) וְרַחֲמִים,
 וְיֵשׁ בְּעַלֵּי רַחֲמִים שְׂאִין בְּהֵם דִין כְּלָל,
 וְאֵלֶּה נִקְרְאוּ מַלְאֲכֵי שְׁלוֹם, וְעַל אוֹתָם

שְׁהִיָּה יוֹשֵׁב וַיְדוּ בְּפִיו, וְהִיָּה עָצוּב. אָמַר
 לוֹ, בְּמָה עוֹסֵק מַר? אָמַר לוֹ, שְׂכָתוּב
 בְּאֹזַר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים. אִם הָאֲדוּן עָצוּב,
 וְכָל שְׁכֵן שְׁגוּעָה וּבּוֹכָה - מָה יַעֲשׂוּ
 שְׁמֵשׁוּי? זְהוּ שְׂכָתוּב (ישעיה א) הֵן אֲרָאֲלֶם
 אֲעַקְּוּ חֲצָה. מָה זֶה חֲצָה? שְׂאֲדוּנָם בְּפְנִים,
 וְהֵם בְּחוּץ. אֲדוּנָם בְּכַתְּיִם הַפְּנִימִיִּים, וְהֵם
 בְּכַתְּיִם הַחִיצוֹנִיִּים. מִי הֵם כְּתִיִּים

(ישעיה ל"ד) וְנִמְקוּ כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם.

אִי הָכִי, כָּל אֵינוֹן שׁוֹלְטָנִין דְּמִמְנָן עַל שְׂאֵר עַמּוּיָן,
כַּד תְּמָאן לְמַרְיָהוֹן עָצִיב, לְמָאִי עַבְדִּין פְּרוּכָא
לְבַנוּהִי. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לָא עַבְדֵי אֶלָּא מָאִי
דְּאִתְפְּקְרוּ, וְרַעוּתָא דְּמַרְיָהוֹן עַבְדִּין.

רַבִּי הוֹסְתָאִי אָמַר בְּעַדְנָא דְּאִתְמַסְרָן בְּנוֹי
דְּקוֹדְשָׁא בְּרִיד הוּא, לְשׁוֹלְטָנֵי עַמּוּיָן,
מִתְבַּנְּפִין תְּרִיסַר בְּתֵי דִינִין, וּמְשַׁתְּקֵעֵן גּוֹ תְּהוּמָא
רַבָּה, גָּעִי טַרְנָא, גָּעִין, וְרַהִיטָן (נ"א תְּרִיסִין) וְנַחְתִּין תְּרִין
דְּמַעִין לְשִׁקְיַעָא דִּימָא רַבָּה, הָדָא הוּא דְּכְתִיב (תהלים
ל"ו) מוֹשֶׁפֶטִיךְ תְּהוֹם רַבָּה. וּמִתְגַּלְגְּלָן עַלְאִין לְתַתָּא,
אִתְבְּקֵעֵן תְּתָאִין, וְנַחְתִּין מָאִתָּן וְאַרְבַּעִין דִּרְגוּן הָדָא
הוּא דְּכְתִיב, (עמוס ג') אַרְיִיה שְׂאֵג מִי לֹא יִירָא.

לשון הקודש

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשִׁלְטֵי הַעַמּוּיָם,
מִתְבַּנְּסִים שְׁנַיִם עֶשֶׂר בְּתֵי דִין וְנִשְׁקָעִים
לְתוֹךְ תְּהוֹם רַבָּה. גּוֹעֵה הָאֲדוּן, גּוֹעִים
וְרַעִים (בְּעַלֵי מַגְנִים), וְיִזְרְדוּת שְׁתֵּי דְמַעוֹת
לְשִׁקְעָא שַׁל הַיָּם הַגְּדוֹל, זְהוּ שְׁכַתוּב (תהלים
ל"ו) מוֹשֶׁפֶטִיךְ תְּהוֹם רַבָּה. וּמִתְגַּלְגְּלִים
עַלְיוֹנִים לְמַטָּה, מִתְבְּקָעִים הַתְּחַתּוֹנִים,
וְיִזְרְדִים מָאִתָּם וְאַרְבַּעִים דִּרְגוֹת. זְהוּ
שְׁכַתוּב (עמוס ג') אַרְיִיה שְׂאֵג מִי לֹא יִירָא.

שְׁלֻמְטָה כְּתוּב (שם א) אֶלְבִּישׁ שָׁמַיִם
קְדָרוֹת וְשִׁק אֲשִׁים כְּסוּתָם, וְכְתוּב (שם לד)
וְנִמְקוּ כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם.
אִם כֵּן, כָּל אוֹתָם שְׁלִיטִים הַמְּמַנִּים עַל
שְׂאֵר הַעַמּוּיָם, כְּשִׁרְוֹאִים אֶת אֲדוּנָם
עָצוּב, לְמָה עוֹבְדִים בְּפֶרֶךְ עִם בְּנוֹי? אָמַר
רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵינָם עוֹשִׂים אֶלָּא מַה
שְׁהַעֲמוּוּ, וְרַצוֹן אֲדוּנָם הֵם עוֹשִׂים.
רַבִּי הוֹסְתָאִי אָמַר, בְּזִמְנֵן שְׁגַמְסָרִים בְּנוֹי

תָּנָא, בְּשַׁעֲתָא דְמָסַר קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל
 לְשָׂרָא דְמִצְרָאִי, גָּזַר עָלֵיהּוּ שְׁבַע גְּזֵרוֹת,
 שְׂיִשְׁעֵבְדוּ בְּהוֹן מִצְרָאִי. הָדָא הוּא דְכִתְיָב, (שְׁמוֹת א')
 וַיִּמְרְרוּ אֶת תַּיְיָהֶם בְּעִבּוּדָה קָשָׁה בְּחוּמָר וּבְלִבְנִים
 וְגו'. וְלִקְבִלְיָהוֹן שְׁבַעָה לְטָב, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ,
 וַיִּשְׂרְצוּ, וַיִּרְבוּ, וַיַּעֲצְמוּ, בְּמָאֵד, מְאֹד, וַתִּמְלֵא
 הָאָרֶץ אוֹתָם.

הָבָה גְּתַחֲפָמָה לוֹ. (שְׁמוֹת א') רַבִּי יוֹסִי אָמַר, אֵין הָבָה
 אֵלָא לְשׁוֹן הַזְּמָנָה, לְמַעַבְדַּ דִּינָא. בְּמָה דְאֵת
 אָמַר, (בְּרֵאשִׁית י"א) הָבָה גִּרְדָּה. (שְׁמוּאֵל א', י"ד) הָבָה תְּמִים.
 אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הָבָה כּוּלָם, לְשׁוֹן הַסְּפָמָה וְהַזְּמָנָה.
 כְּמוֹ (בְּרֵאשִׁית י"א) הָבָה נִבְנָה לָנוּ עִיר. (שׁוֹפְטִים כ') הָבוּ לָכֶם
 עֲצָה. (תְּהִלִּים כ"ט) הָבוּ לַה' בְּנֵי אֱלֹהִים.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, הָבָה גְּתַחֲפָמָה לוֹ נְהִי בְּהַסְּפָמָת
 דִּינָא לְגַבִּיָּה. פֶּן יִרְבֶּה, וְרוּחַ הַקְּדָשׁ אוֹמְרָת

לְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ

הָבָה אֵלָא לְשׁוֹן הַזְּמָנָה לַעֲשׂוֹת דִּין, כְּמוֹ
 שְׁנֵאמַר (בְּרֵאשִׁית י"א) הָבָה גִּרְדָּה. (שְׁמוּאֵל א' י"ד)
 הָבָה תְּמִים. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הָבָה – כָּלָם
 לְשׁוֹן הַסְּפָמָה וְהַזְּמָנָה, כְּמוֹ הָבָה נִבְנָה
 לָנוּ עִיר. (שׁוֹפְטִים כ') הָבוּ לָכֶם עֲצָה. (תְּהִלִּים כט)
 הָבוּ לַה' בְּנֵי אֱלֹהִים.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, הָבָה גְּתַחֲפָמָה לוֹ נְהִיָּה
 בְּהַסְּפָמָת הַדִּין אֱלִיו. פֶּן יִרְבֶּה, וְרוּחַ

שְׁנֵינּוּ, בְּשַׁעֲהַ שְׁמָסַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 אֶת יִשְׂרָאֵל לְשָׂר מִצְרַיִם, גָּזַר עֲלֵיהֶם
 שְׁבַע גְּזֵרוֹת שְׂיִשְׁעֵבְדוּ בְּהֶם הַמִּצְרַיִם, זֶהוּ
 שְׁכִתּוּב וַיִּמְרְרוּ אֶת תַּיְיָהֶם בְּעִבּוּדָה קָשָׁה
 בְּחֹמֶר וּבְלִבְנִים וְגו'. וּכְנִגְדָם שְׁבַע לְטוֹב
 – וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבוּ וַיַּעֲצְמוּ
 בְּמָאֵד מְאֹד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אוֹתָם.

הָבָה גְּתַחֲפָמָה לוֹ. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, אֵין

בֶּן יִרְבֵּה, וְכֵן יִפְרוּץ. וּמִלְאֲכֵי הַשָּׂרֵת הָיוּ לְהוֹ
 לְשָׁפִים וְלִצְנִינִים הָדָא הוּא דְכְּתִיב, וַיִּקְוְצוּ מִפְּנֵי
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְהָיוּ מִתְעַקְצֵי מִמִּלְאֲכֵי הַשָּׂרֵת, כְּהֵנִי
 קוֹצֵי דְמִתְעַקְצֵי בְּהוֹ אֵינְשֵׁי.

אָמַר רַבִּי יוֹדָאי אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַה הָוָה
 מִחֲשַׁבְתֵּיהוֹן דְּמִצְרָאֵי, דְּמִמְנַע מִיִּשְׂרָאֵל
 פְּרִיָּה וְרַבִּיָּה, וְשִׁלְטָנָא דְּמִמְנַע עֲלֵיהוֹן דְּאֲעִיל
 בְּלִבְהוֹן פֶּדָ. אֵלָא, אָמַר לְהוֹן, הָיוּ יַדְעִין, דְּזַמִּין
 בְּרָא הָדָא לְמִיפֶק מִיִּשְׂרָאֵל, דְּיִתְעַבִּיד דִּינָא
 בְּאַלְהֵיהוֹן עַל יְדֵיהָ.

דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּשַׁעָה שְׁאָמַר מֹשֶׁה, (שְׁמוֹת י"ב)
 וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים הַלֵּךְ
 דְּוִמָּה שָׂרוּ שֶׁל מִצְרַיִם, אַרְבַּע מְאוֹת פְּרָסָה. אָמַר
 לִיָּה קְדָשָׁא בְּרִידָ הוּא, גְּזָרָה נְגִזְרָה לְפָנֵי, דְּכְּתִיב,
 (ישעיה כ"ד) יִפְקֹד יי' עַל צְבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם וְגו'.

לשון הקודש

שֶׁהַכְּנִים בְּדָ בְּלָפָם? אֵלָא אָמַר לְהֶם, הָיוּ
 יוֹדְעִים שְׁעֵתִיד בֶּן אֶחָד לְצֵאת מִיִּשְׂרָאֵל
 שְׁנַעֲשֶׂה דִין בְּאַלְהֵיהֶם עַל יְדוֹ.

שְׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּשַׁעָה שְׁאָמַר מֹשֶׁה
 וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים, הַלֵּךְ
 דְּוִמָּה, שָׂרוּ שֶׁל מִצְרַיִם, אַרְבַּע מְאוֹת
 פְּרָסָה. אָמַר לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, גְּזָרָה
 נְגִזְרָה לְפָנֵי, שְׁכָתוּב (ישעיה כד) יִפְקֹד ה' עַל

הַקְּדָשׁ אוֹמְרָת בֶּן יִרְבֵּה וְכֵן יִפְרוּץ.
 וּמִלְאֲכֵי הַשָּׂרֵת הָיוּ לְהֶם לְשָׁפִים
 וְלִצְנִינִים. זֶהוּ שְׁכָתוּב וַיִּקְוְצוּ מִפְּנֵי
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁהָיוּ נִעְקָרִים מִמִּלְאֲכֵי הַשָּׂרֵת,
 כְּמוֹ שְׁאֲנָשִׁים נִעְקָצִים מִהַקּוֹצִים הַלָּלוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹדָאי אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַה
 הָיְתָה מִחֲשַׁבְתֵּי הַמִּצְרַיִם שֶׁתִּמְנַע פְּרִיָּה
 וְרַבִּיָּה מִיִּשְׂרָאֵל וְהַשְּׁלִיט הַמְּמַנֶּה עֲלֵיהֶם

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִטְלָה הַשְּׂרָרָה מִמֶּנּוּ, וְנִתְמַנָּה דוּמָה
 שֶׁר שָׁל גִּיהֲנָם, לִידוֹן שָׁם נִפְשׁוֹת הָרְשָׁעִים. וְרַבִּי
 יְהוּדָה אֹמֵר עַל הַמֵּתִים נִתְמַנָּה.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, פְּתִיב (במדבר ל"ג) וּבֵאלֹהֵיהֶם עֲשֵׂה
 יי' שְׁפָטִים. וְכִי בָּאוּהָ שָׁל כֶּסֶף, וְשָׁל זָהָב,
 וְשָׁל עֵץ, וְשָׁל אֶבֶן, יֵשׁ שְׁפָטִים. אֵלֶּא אָמַר רַבִּי
 יוֹסִי, שָׁל כֶּסֶף וְשָׁל זָהָב הָיוּ נִתְכִּים מֵאֵלֵיהֶם, וְשָׁל
 עֵץ מִתְּרַקְבִין.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵלוֹהַ שָׁל מִצְרַיִם שָׁה הָיָה,
 וְצָוָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת בּוֹ שְׁפָטִים,
 לְשַׂרְוֵף אוֹתוֹ בְּאֵשׁ, כְּמָה דְאֵת אָמַר, (דברים ז') פְּסִילֵי
 אֵלֵהֶם תִּשְׂרַפּוּן בְּאֵשׁ. כְּדֵי שְׂיֵהֵא רִיחוֹ נוֹדָף.
 וְעוֹד, (שמות י"ב) רֹאשׁוֹ עַל כַּרְעָיו וְעַל קַרְבּוֹ. וְעוֹד,
 שְׁעֲצֻמוֹתָיו מוֹשְׁלָכִים בְּשׂוֹק. וְזֹאת הִיְתָה לְמִצְרַיִם
 קָשָׁה מִבּוֹלָן, הָדֵא הוּא דְכִתִּיב, שְׁפָטִים.

לְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ

וְשָׁל זָהָב הָיוּ נִתְכִּים מֵאֵלֵיהֶם, וְשָׁל עֵץ
 מִתְּרַקְבִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵלוֹהַ שָׁל מִצְרַיִם שָׁה
 הָיָה, וְצָוָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת בּוֹ
 שְׁפָטִים, לְשַׂרְוֵף אוֹתוֹ בְּאֵשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
 (דברים ז') פְּסִילֵי אֵלֵהֶם תִּשְׂרַפּוּן בְּאֵשׁ,
 כְּדֵי שְׂיֵהֵא רִיחוֹ נוֹדָף. וְעוֹד, (שמות י"ב) רֹאשׁוֹ
 עַל כַּרְעָיו וְעַל קַרְבּוֹ. וְעוֹד, שְׁעֲצֻמוֹתָיו

צָבֵא הַמְרוֹם בְּמְרוֹם וְגו'. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה
 נִטְלָה הַשְּׂרָרָה מִמֶּנּוּ, וְנִתְמַנָּה דוּמָה שֶׁר
 שָׁל גִּיהֲנָם לִידוֹן שָׁם נִפְשׁוֹת הָרְשָׁעִים.
 וְרַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, עַל הַמֵּתִים נִתְמַנָּה.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, כְּתוּב (במדבר לג)
 וּבֵאלֹהֵיהֶם עֲשֵׂה ה' שְׁפָטִים. וְכִי בָּאוּהָ
 שָׁל כֶּסֶף וְשָׁל זָהָב וְשָׁל עֵץ וְשָׁל אֶבֶן יֵשׁ
 שְׁפָטִים? אֵלֶּא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, שָׁל כֶּסֶף

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּאֵלֵיהֶם מִמָּשׁ וְזֶהוּ שֵׁר שְׁלָהֶם,
 לְקַיִם, וְיִפְקֹד ה' עַל צְבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם
 וְעַל מַלְכֵי הָאָדָמָה עַל הָאָדָמָה. וְכֹל זֶה הָיוּ יוֹדְעִים
 הַחֲכָמִים שְׂבָהֶם, וְכֹל שָׁפֵן שֵׁר שְׁלָהֶם. עַל כֵּן כְּתִיב,
 הָבָה נִתְחַכְמָה לוֹ.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, הַרְבֵּה עֲבוּדָה זָרָה הָיוּ בְּמִצְרַיִם,
 וְנִילוּם אֱלֹהֵי (דף י"ח ע"ב) שְׁלָהֶם הָיָה, וְכִבְלָל
 אֱלֵהֵיהֶם הָיָה הוּא, וְכִבְלוּם עָשָׂה ה' שְׂפָטִים. אָמַר
 רַבִּי אֲבָא, הָא דְר' יוֹחָנָן דִּי יִקְא, וּפְשִׁיטָא, מְשׁוּם
 דְּאֵלֵהֵיהֶם נִלְקִים בְּתַחֲלָתָא, וְאַחַר כֵּן הָאֵימָתָא, וְכֵן
 נִילוּם נִלְקָה בְּתַחֲלָתָא, וְהָעֲצִים וְהָאֲבָנִים, הָדָא הוּא
 דְּכְתִיב, (שְׁמוֹת ז') וַיְהִי הַדָּם בְּכֹל אֶרֶץ מִצְרַיִם וּבָעֲצִים
 וּבָאֲבָנִים, שְׁהָיוּ לָהֶם אֱלֹהִים מִמָּשׁ. וְאָמַר רַבִּי
 יִצְחָק, עַל צְבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם כְּתִיב, וְנִילוּם לֹא

לשון הקודש

בְּמִצְרַיִם, וְנִילוּם אֱלֹהֵי שְׁלָהֶם הָיָה,
 וְכִבְלָל אֱלֵהֵיהֶם הָיָה הוּא, וְכִבְלָם עָשָׂה
 ה' שְׂפָטִים. אָמַר רַבִּי אֲבָא, זֶה שֵׁר שֵׁר
 יוֹחָנָן מְדִיָּק וּפְשׁוּטָא, מְשׁוּם שְׁאֵלֵהֵיהֶם
 נִלְקִים בְּתַחֲלָתָא וְאַחַר כֵּן הָאֵמָתָא, וְכֵן
 נִילוּם נִלְקָה בְּתַחֲלָתָא, וְהָעֲצִים וְהָאֲבָנִים.
 זֶהוּ שְׂפָטוֹב (שְׁמוֹת ז') וַיְהִי הַדָּם בְּכֹל אֶרֶץ
 מִצְרַיִם וּבָעֲצִים וּבָאֲבָנִים, שְׁהָיוּ לָהֶם
 אֱלֹהִים מִמָּשׁ. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, עַל צְבָא

מִשְׁלָכִים בְּשׁוֹק. וְזֹאת הִיְתָה לְמִצְרַיִם
 קָשָׁה מְכֻלָּן, וְזֶהוּ שְׂבָתוֹב שְׂפָטִים.
 אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּאֵלֵהֵיהֶם מִמָּשׁ, וְזֶהוּ
 שֵׁר שְׁלָהֶם, לְקַיִם וְיִפְקֹד ה' עַל צְבָא
 הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם וְעַל מַלְכֵי הָאָדָמָה עַל
 הָאָדָמָה. וְכֹל זֶה הָיוּ יוֹדְעִים הַחֲכָמִים
 שְׂבָהֶם, וְכֹל שָׁפֵן שֵׁר שְׁלָהֶם, עַל כֵּן כְּתִיב
 הָבָה נִתְחַכְמָה לוֹ.
 רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, הַרְבֵּה עֲבוּדָה זָרָה הָיוּ

הָיָה בַּמָּרוֹם. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, רֹב מִימֵי כְּדוּגְמָתָן
בַּמָּרוֹם. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שֶׁר שְׁלָחֵם נִלְקָה בַּתְּחִלָּה,
וְאַחַר כֵּן שָׂאֵר אֱלֹהֵיהֶם.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, לְקוֹת אִמָּה שֶׁל
מִצְרַיִם מִמָּשׁ, לֹא הָיָה אֱלֹא בָּיִם, דְּכַתִּיב,
(שמות י"ד) לֹא נִשְׂאֵר בָּהֶם עַד אַחַד. וְקוֹדֵם זֶה, נַעֲשֶׂה
שְׁפָטִים בְּאֱלֹהֵיהֶם. וְעַל דָּא כְּתִיב, הִבָּה נִתְחַכְמָה
לוֹ פֶּן יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי תִקְרָאנָהּ. וְנִתְנַבְּאוּ עַל הָעֵתִיד,
כְּפִי מַה שְׂאִירַע לָהֶם. וְנוֹסֵף גַּם הוּא עַל שׁוֹנְאֵינוּ,
נִבְּאוּ עַל מַחֲנוֹת עֲלִיוֹנִים, שִׁיְהִיו שְׂרוּיִים בְּתוֹכָם.
וְנִלְחַם בָּנוּ, נִבְּאוּ עַל מַה דְּכַתִּיב, (שמות י"ד) ה' יִלְחֶם
לָכֶם וְגו'. וְעֵלָה מִן הָאָרֶץ, כְּמַה דְּאֵת אָמַר (שמות י"ד)
וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִים בְּיַד רָמָה.

לְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ

זֶה כְּתוּב, הִבָּה נִתְחַכְמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה
וְהָיָה כִּי תִקְרָאנָהּ. וְנִתְנַבְּאוּ עַל הָעֵתִיד
כְּפִי מַה שְׂאִירַע לָהֶם. וְנוֹסֵף גַּם הוּא עַל
שׁוֹנְאֵינוּ – נִבְּאוּ עַל מַחֲנוֹת עֲלִיוֹנִים שִׁיְהִיו
שְׂרוּיִים בְּתוֹכָם. וְנִלְחַם בָּנוּ – נִבְּאוּ עַל
מַה שְׁכַתוּב ה' יִלְחֶם לָכֶם וְגו'. וְעֵלָה מִן
הָאָרֶץ, כְּמוֹ שְׁנֵאֵמַר וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִים
בְּיַד רָמָה.

הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם כְּתוּב, וְנִילוּם לֹא הָיָה
בַּמָּרוֹם. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, רֹב מִימֵי
כְּדוּגְמָתָם בַּמָּרוֹם. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שֶׁר
שְׁלָחֵם נִלְקָה בַּתְּחִלָּה, וְאַחַר כֵּן שָׂאֵר
אֱלֹהֵיהֶם.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, לְקוֹת אִמָּה
שֶׁל מִצְרַיִם מִמָּשׁ לֹא הָיָה אֱלֹא בָּיִם,
שְׁכַתוּב (שם י"ד) לֹא נִשְׂאֵר בָּהֶם עַד אַחַד.
וְקוֹדֵם זֶה נַעֲשֶׂה שְׁפָטִים בְּאֱלֹהֵיהֶם. וְעַל

וַיִּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לְוִי וַיִּקַּח אֶת בַּת לְוִי. (שמות ב') רַבִּי
 אֶלְעָזָר פֶּתַח, (שיר השירים א') שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר
 לְשִׁלְמֹה. תָּנָא, בְּשִׁבְרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת
 עוֹלָמוֹ, עָלָה בְּחֶפְזָא לְפָנָיו, וּבָרָא אֶת הַשָּׁמַיִם בְּיָמֵינוּ
 וְהָאָרֶץ בְּשִׁמְאֵלוֹ, וְעָלָה בְּחֶפְזָא לְפָנָיו, לְנִהוּג הַיּוֹם
 וְהַלֵּילָה. וּבָרָא הַמַּלְאָכִים הַמְּמוֹנִים בְּחֶסֶדוֹ, בַּיּוֹם.
 (נ"א לומר שירה ביום זמן חסד) וּבָרָא הַמַּלְאָכִים הַמְּמוֹנִים
 לֵאמֹר שִׁירָה בַּלַּיְלָה. הָדָא הוּא דְכָתִיב, (תהלים מ"ב)
 יוֹמָם יַצְוֶה יי' חֶסֶדוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עַמִּי. אֵלּוּ מִיָּמִין,
 וְאֵלּוּ מִשְׁמָאל, אֵלּוּ מִקְשִׁיבִים שִׁירַת הַיּוֹם, וְאֵלּוּ
 מִקְשִׁיבִים שִׁירַת הַלַּיְלָה, שִׁירַתְּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל קְדוּשׁ.
 רַבִּי יַצְחָק אָמַר, אוֹתָם שְׁאוּמְרִים שִׁירָה בַּלַּיְלָה,
 מִקְשִׁיבִים שִׁירַתְּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם, הָדָא הוּא
 דְכָתִיב, (שיר השירים ח') חֲבֵרִים מִקְשִׁיבִים לְקוּלָךְ.

לשון הקודש

(תהלים כב) יוֹמָם יַצְוֶה ה' חֶסֶדוֹ וּבַלַּיְלָה
 שִׁירָה עַמִּי. אֵלּוּ מִיָּמִין, וְאֵלּוּ מִשְׁמָאל,
 אֵלּוּ מִקְשִׁיבִים שִׁירַת הַיּוֹם, וְאֵלּוּ
 מִקְשִׁיבִים שִׁירַת הַלַּיְלָה, שִׁירַתְּם שֶׁל
 יִשְׂרָאֵל קְדוּשׁ. רַבִּי יַצְחָק אָמַר, אוֹתָם
 שְׁאוּמְרִים שִׁירָה בַּלַּיְלָה, מִקְשִׁיבִים
 שִׁירַתְּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם. זֶהוּ שְׁכַתוּב (שיר
 ח) חֲבֵרִים מִקְשִׁיבִים לְקוּלָךְ.

וַיִּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לְוִי וַיִּקַּח אֶת בַּת לְוִי.
 רַבִּי אֶלְעָזָר פֶּתַח, שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר
 לְשִׁלְמֹה. שְׁנִינּוּ, בְּשִׁבְרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
 הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, עָלָה בְּחֶפְזָא לְפָנָיו, וּבָרָא
 אֶת הַשָּׁמַיִם בְּיָמֵינוּ, וְהָאָרֶץ בְּשִׁמְאֵלוֹ,
 וְעָלָה בְּחֶפְזָא לְפָנָיו לְנִהוּג הַיּוֹם וְהַלֵּילָה.
 וּבָרָא הַמַּלְאָכִים הַמְּמוֹנִים בְּחֶסֶדוֹ בַּיּוֹם.
 (לומר שירה ביום זמן חסד) וּבָרָא הַמַּלְאָכִים
 הַמְּמוֹנִים לֵאמֹר שִׁירָה בַּלַּיְלָה. זֶהוּ שְׁכַתוּב